



MARGARIDA DE PRADES REGNAT BREU, VIDA INTENSA

Eduard Juncosa Bonet & Antoni Jordà Fernández (eds.)

MARGARIDA DE PRADES

la Xena Gorge

MARGARIDA DE PRADES: REGNAT BREU, VIDA INTENSA

Eduard Juncosa Bonet
Antoni Jordà Fernández
(eds.)



[publicacions]
ur v



UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Edicions

Tarragona, 2022

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Av. Catalunya, 35 · 43002 Tarragona

Tel. 977 558 474 · publicacions@urv.cat

www.publicacions.urv.cat



EDICIONS DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

Adolf Florensa, s/n · 08028 Barcelona

Tel.: 934 035 430

www.edicions.ub.edu · comercial.edicions@ub.edu

1a edició: juliol del 2022

ISBN URV (paper): 978-84-1365-016-6

ISBN URV (PDF): 978-84-1365-017-3

ISBN EUB (paper): 978-84-9168-868-6

ISBN EUB (PDF): 978-84-9168-869-3

DOI: 10.17345/ 9788413650166

Dipòsit legal: T 770-2022

Amb la col·laboració de:



DEPARTAMENT DE FILOLOGIA CATALANA
Universitat Rovira i Virgili



Diputació Tarragona



AJUNTAMENT
DE PRADES



Cita el llibre.



Consulta el llibre a la nostra web.



Llibre sota una llicència Creative Commons BY-NC-SA.

Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili és membre de la Unió de Editoriales Universitarias Españolas i de la Xarxa Vives, fet que garanteix la difusió i comercialització de les seves publicacions a nivell nacional i internacional.

Taula de continguts

PRÒLEG	7
INTRODUCCIÓ: Margarida de Prades, entre el mite i la realitat	9
<i>Eduard Juncosa Bonet & Antoni Jordà Fernández</i>	
Criteris de transcripció dels documents	21
La política en temps de la reina Margarida (I): una època de crisis i desenvolupaments polítics	23
<i>Vicent Baydal Sala</i>	
La política en temps de la reina Margarida (II): la vila de Prades i el seu comtat ...	49
<i>Eduard Juncosa Bonet</i>	
L'art en temps de la reina Margarida: l'exhibició del poder i el desig de luxe	103
<i>Jacobo Vidal Franquet</i>	
«Reina d'onor, excel·lents Margarita»: literatura a l'entorn de «la de Prades»	141
<i>Marina Navàs Farré</i>	
L'entorn familiar de la reina Margarida: els Prades i els Cabrera	189
<i>Alejandro Martínez Giralt & Eduard Juncosa Bonet</i>	
La reina consort: el fugaç regnat de Margarida de Prades (1409-1410).....	223
<i>Stefano M. Cingolani</i>	
La reina vídua: acció política, dificultats econòmiques i l'amor a l'ombra	253
<i>Eduard Juncosa Bonet & Marina Navàs Farré</i>	
El fill secret de la reina Margarida: Joan Jeroni de Vilaragut i de Prades	321
<i>Abel Soler Molina</i>	
El retir espiritual de Margarida de Prades: monja de Valldonzella i Bonrepòs ...	355
<i>Teresa Forcades i Vila</i>	
Les paraules de la reina: presentació i anàlisi de la correspondència de Margarida de Prades entre els anys 1412 i 1416	377
<i>Sophie Hirel-Wouts</i>	
EPÍLEG: «Escrita de la mà de la reina», una carta autògrafa desconeguda de Margarida de Prades	399
<i>Stefano M. Cingolani</i>	
FONTS I BIBLIOGRAFIA	409

PRÒLEG

La vila i el comtat de Prades tenen una història més que centenària. Durant segles, els seus habitants han viscut en aquests paisatges en què les muntanyes de Prades, imponents, i la climatologia pròpia, de vegades benigna i de vegades rude, condicionaven la vida i els treballs dels pradencs i pradenques. No fou fins al segle xx que l'obertura de noves comunicacions i mitjans de transport van alterar la forma de vida tradicional d'aquest món rural, on al llarg del temps l'agricultura, l'aprofitament dels boscos i la ramaderia van ser-ne l'element identificador.

Avui, entrats ja de ple al segle xxi, moltes coses han canviat. Les preocupacions i interessos dels veïns i veïnes són molt diferents. Les institucions actuen amb uns objectius molt clars per tal de millorar el nivell de vida de la població, cosa que implica necessàriament reforçar els serveis d'atenció a la ciutadania a tots els nivells (educatiu, sociosanitari, assistencial, urbanístic...), mentre es faciliten i impulsen les activitats econòmiques i els projectes culturals.

Són iniciatives i activitats per construir un futur que ja és present, dia a dia, any rere any. Però aquesta mirada al futur, necessària, no pot reeixir si no sabem mirar, també, cap enrere. Hem de conèixer com els nostres avantpassats van fer possible que nosaltres siguem avui ara i aquí. Hem de saber com va ser la història, la nostra història. La història de la terra, de les cases i carrers, dels camins, turons i rierols, de les fonts, dels boscos, i sobretot de la gent (des de la més desconeguda fins a la més notable).

De vegades, aquestes personalitats rellevants són, paradoxalment, poc o mal conegudes. Aquest és el cas de la reina Margarida de Prades, de la nissaga dels comtes pradencs, que per uns mesos (entre mitjan 1409 i 1410) fou reina consort d'Aragó, de València, de Mallorca, de Sicília i comtessa de Barcelona, pel seu matrimoni amb el rei Martí l'Humà.

Ja fa uns anys, l'Ajuntament de Prades va decidir recuperar el patrimoni històric monumental d'una part de l'antic castell de Prades i convertir-lo en un element important per a la conservació i interpretació del passat. Més recentment, un conjunt d'acadèmics universitaris, coordinats pels professors Eduard Juncosa Bonet i Antoni Jordà Fernández, van fer possible la realització d'unes jornades d'estudi, divulgació i recreació històrica entorn de la reina Margarida. Fruit d'aquestes trobades i de les intenses recerques d'investigadors i investigadores de gran categoria científica, teniu a les vostres mans aquest magnífic llibre que les recull i que ens mostra una Margarida de Prades diferent: com a dona, com a reina, com a esposa, com a mare, com a monja.

Ara sabem, doncs, moltes més coses d'ella i de la seva època. En definitiva, coneixem més detalls d'aquella vila de Prades, de la seva gent i dels seus carrers, que algun dia la reina Margarida va trepitjar.

L'Ajuntament de Prades i tota la vila estem cofois, contents i agraïts per aquest nou pas per reconstruir el nostre passat col·lectiu. Continuarem en aquesta direcció, a poc a poc, però amb constància. I és que, com deia la poetessa Joana Raspall,

*La gota d'aigua
pot transformar la roca
acariciant-la.*

Lídia BARGAS MUSOY, alcaldessa
Prades, juny del 2022



INTRODUCCIÓ:
MARGARIDA DE PRADES,
ENTRE EL MITE I LA REALITAT

Eduard Juncosa Bonet & Antoni Jordà Fernández

✎ Il·lustració de la portadella: Rajola heràldica de Margarida de Prades datada a les primeres dècades del segle xv i localitzada al palau dels Rabassa de Perellós de València. S'exposa a la Sala de la ceràmica arquitectònica medieval del Museu Nacional de Ceràmica i de les Arts Sumptuàries «González Martí» [València. Núm. inv. CE1/08460] (Fotografia: Pilar Záforas Gil. Tots els drets reservats).

MARGARIDA DE PRADES NO VA SER UNA REINA QUALSEVOL. Tot i que el seu regnat fou realment molt fugaç —ja que no va arribar ni tan sols als nou mesos—, sobre ella va recaure tota la pressió per tal d'intentar aconseguir *in extremis* un hereu que garantís la continuïtat de la dinastia del Casal de Barcelona en el tron de la Corona d'Aragó. Però, a pesar de tots els esforços i les diverses estratègies que s'hi esmerçaren, no s'acomplí la principal finalitat per la qual havia estat escollida pel rei Martí l'Humà com a nova esposa a l'ocàs de la seva vida, donat que el matrimoni va resultar infructuós. D'aquesta manera, s'extingí un Casal que partia de Guifré el Pilós «e havia durat [...] cinch-cents huytanta-set anys»,¹ i s'inicià un llarg interregne de dos anys ple d'incerteses i tribulacions, al qual posà punt i final l'entronització, de resultes de l'elecció al Compromís de Casp, de l'infant castellà Ferran de Trastàmara (el d'Antequera), nebot per línia femenina de Martí I.

Així doncs, tot i ser —segons les fonts de l'època— «jove, bella e apta per a parir»,² la reina Margarida, malauradament, no va quedar embarassada de l'atribolat monarca i, arran d'això, se la feu, en bona mesura, responsable dels esdeveniments que van succeir-se posteriorment. Ho patí en primera persona en vida, i també després d'haver mort, puix que, en general, la historiografia no l'ha tractat especialment bé, ja sigui a través de comentaris acusatoris, ja sigui ignorant-la gairebé per complet.³

De tota manera, allò que està del tot clar és que no es tractava d'un problema d'infertilitat, atès que Margarida va ser mare d'un fill, anomenat Joan Jeroni, fruit de la relació que va intentar mantenir en secret —per tal de conservar els privilegis i l'estatus reginal— amb el cavaller valencià Joan de Vilaragut. Un fill que també es veié obligada a ocultar, que va passar els seus primers anys a casa d'una família de burgesos barcelonins, i que va créixer, ignorant la seva ascendència, al monestir de Santes Creus, fins que els remordiments de consciència de l'abat, poc abans de morir, van fer que li revelés el seu veritable origen.⁴

1 TOMIC (2009: 273).

2 Arxiu dels Comtes d'Olcou, Processos Majors, lletra E, núm. 1, f. 127; ed. SOLER MOLINA (2021: 423).

3 L'exemple més recent el trobem en l'obra *La fi de la dinastia catalana: Joan I i Martí l'Humà*, on no se li dedica més d'unes poques línies en gairebé tres-cents pàgines: BELENGUER CEBRIÀ (2021). Al marge de les valoracions de la seva figura des d'un punt de vista polític, també ha estat un personatge jutjat des d'un punt de vista moral; el record de la reina Margarida de Prades «ha sido singularmente discutido, pues mientras los románticos la colman de virtudes, otros no reparan en suponerle una vida bastante disipada» (BARCELÓ, 1976: 9).

4 Al marge del capítol que es dedica en aquest llibre al fill secret de Margarida de Prades, Joan Jeroni de Vilaragut i de Prades ha estat objecte de l'excel·lent biografia publicada recentment per SOLER MOLINA (2021), la qual ha servit

Aquests fets —reals, però amb molts trets novel·lescos— van ser coneguts de bell nou a partir de la troballa, a mitjan segle XVIII, d'una butlla del papa Nicolau V en què es descrivien amb detall, la qual s'havia copiat en els registres de la cancelleria de l'arxiu reial de Barcelona.⁵ La descoberta i difusió del document en qüestió va ser obra de fra Manuel Marià Ribera, i la insòlita notícia va produir força impacte en els ambients erudits de l'època.⁶ De fet, ben aviat se'n feren ressò diversos estudiosos, com Jaume Finestres, Mateu Aymerich o Jaime Villanueva, els quals la van reproduir amb prou fidelitat en els seus corresponents estudis.⁷ No obstant això, la veritat històrica va començar a rebre bones dosis de fantasia i noves interpretacions poc contrastades a partir del Romanticisme i la Renaixença. Autors com Víctor Balaguer i Cirera o Francesc d'Assís Ubach i Vinyeta van interessar-se en la biografia de la reina Margarida, però crearen un personatge més proper a la llegenda que a la història, fins al punt de convertir-la en protagonista d'un drama històric estrenat amb èxit al Gran Teatre del Liceu la nit del 6 de maig de l'any 1870.⁸

A partir de finals de la segona dècada del segle passat, la premsa va fer-se un cop més ressò de la figura de Margarida de Prades. En determinats casos, amb la ferma intenció de desmentir falsos tòpics que s'havien anat difonent fins llavors;⁹ en d'altres, per afegir-ne encara alguns de nous. Entre aquests darrers, cal situar els articles signats per Mn. Josep Palomer i Alsina, escrits amb un llenguatge grandiloqüent i efectista, però amb escàs rigor històric i amb força inventiva.¹⁰

d'inspiració per a la novel·la històrica *Hieronymus*, de Lucia Graves.

5 Tot i que algun cop s'ha posat en entredit, o inclús s'ha arribat a insinuar que podria tractar-se d'un document falsificat, hem pogut localitzar la còpia de l'esmentada butlla en els registres de l'Archivio Apostolico Vaticano, tal com es veurà en el capítol de JUNCOSA & NAVÀS.

6 RIBERA (1726: 585-586). Vegeu FORT I COGUL (1970a: 17-19).

7 FINESTRES I DE MONSALVO (vol. III, 1756: 231-235); AYMERICH (1760: 388); VILLANUEVA ASTENGO (vol. XVIII, 1851: 35). Per a més detalls, vegeu FORT I COGUL (1970a: 19-23).

8 BALAGUER I CIRERA (t. XI, 1887: 337); UBACH I VINYETA (1870). Vegeu DURÁN I CAÑAMERAS (1956: 35); FORT I COGUL (1970a: 23-28). A mitjan anys 60 del segle passat, Joan Baptista Xuriguera i Parramona va escriure una altra peça teatral basada en la reina Margarida de Prades, la qual va guanyar el premi Ignasi Iglesias en els Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a Caracas l'any 1966, amb el patrocini del Casal de Catalunya de Buenos Aires.

9 Aquest era l'objectiu d'autors com l'humanista Artur Masriera i Colomer, tal com apunta en un text publicat a *La Vanguardia* el 5 de novembre del 1918, emmarcat en una sèrie d'articles dedicats a diverses *Damas catalanas il·lustres*: «Doña Margarita de Prades (I). Prejuicios y falsedades. La gentilísima y agraciada doncella de la noble casa de los condes de Prades, doña Margarita, fué la última reina de la Casa de Aragón, ya que al morir sin sucesión su regio esposo, Don Martín I, el Humano, es cosa sabida que terminó la dinastía de nuestros Condes-Reyes de estirpe netamente catalana. La mayor parte de los historiadores y cronistas se han esforzado en presentar la interesante figura de doña Margarita como una especie de víctima propiciatoria del dios Estado, ponderando como mayor infortunio el de su enlace, que el de su viudez temprana. No han faltado leyendas en verso que han forjado gratuitamente un drama pasional de unos amores contrariados por las bodas regias, y un monjío impuesto por la fatalidad, amén de otros brochazos dignos de novela folletinesca. [...] Lo único que resulta cierto y probado es que la Casa Real de Aragón iba á perder cuatro siglos de historia gloriosa y de verdadera pujanza, al ver extinguirse la línea directa de su dinastía». La segona part de l'article de Masriera va publicar-se el 3 de desembre.

10 L'anàlisi crítica de l'obra de Palomer pot llegir-se a FORT I COGUL (1970a: 28-35).

Convé recordar que en aquells anys s'estava produint a Catalunya un ampli moviment d'opinió a favor de la restauració dels monestirs cistercencs de Poblet i Santes Creus, impulsat, entre d'altres, pel polifacètic Eduard Toda i Güell, i fou llavors quan Margarida de Prades assolí un protagonisme renovat. Ho veiem, per exemple, en l'obra col·lectiva titulada *Per la restauració del monestir de Poblet*, la qual es publicà pocs mesos abans de l'esclat de la Guerra Civil Espanyola, i on l'advocat i historiador Ricard Carreres i Valls dedicà un capítol a «Poblet i la reina Margarida». Si bé és cert que aportà dades extretes d'alguns documents (dels quals gairebé mai ofereix la referència) procedents de l'Arxiu Històric de Protocols Notarials de Barcelona, diversos errors de lectura de les fonts van generar altres confusions, algunes de les quals s'han anat reproduint posteriorment. A més, tot i ser un signe d'aquells temps, la prosa utilitzada per l'autor aproxima el text més aviat a la literatura que no pas a la història.¹¹

Durant les dècades centrals del segle xx, en ple franquisme, van produir-se tres fets molt remarcables pel que fa al coneixement biogràfic de la reina Margarida. Dividit en fascicles publicats consecutivament entre els anys 1952 i 1954 al *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, el director de la Biblioteca Universitària de Barcelona, Fèlix Durán i Cañameras, va escriure un opuscle dedicat íntegrament a Margarida de Prades carregat d'informacions desconegudes fins llavors, extretes —majoritàriament, però no només— de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Malgrat unes quantes imprecisions i confusions, i múltiples errors en les cotes arxivístiques citades, aquest estudi breu i concís va suposar un veritable pas endavant pel que fa a la figura històrica de Margarida.¹²

Poc després, en el marc del IV Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, celebrat a Palma de Mallorca l'any 1955, l'historiador Diego Zaforteza y Musoles va presentar una comunicació titulada «Segundas nupcias de una reina aragonesa (Margarida de Prades)», on exposà tot un seguit de dades inèdites conservades en un fonamental procés custodiat al seu arxiu familiar, l'Arxiu dels Comtes d'Olocou (Son Berga, Establiments).¹³

11 L'article comença així: «Un dia d'hivern de l'any 1428, el bon notari barceloní Antoni Vinyes, empenia la ferma pujada de les muntanyes de Prades al peu de les quals es recolza el monestir de Poblet. Dalt d'aquelles muntanyes, allí on podem contemplar encara les augustes romanalles que cobricelaren els comtes de Prades, residia, ferida de mort, la darrera reina catalana que ha regit la nostra terra. Víctima immolada a les concupiscències polítiques, la gentil donzella, que havia compartit el talem nupcial amb el rei Martí, s'ocupava dels darrers afers terrenals amb Ramon de Perellós que allí havia acudit amb aquell notari. Esdevenia dit acte el 10 de gener de l'esmentat any i el dia 28 de febrer havia passat la reina a millor vida. El cel de Prades, aquell cel que matitza dels més sorprenents colorits l'incomparable camp de Tarragona, degué enrogir en rebre l'ànima de la pobre reina que va passar per aquest món fent el sacrifici més gran que es pot exigir a una dama: El de l'amor». I es tanca amb aquestes paraules: «Quan contemplem el palau del rei Martí i les seves ruïnes, se'ns presenta entelada d'amor la figura de la darrera reina catalana, que es digué Margarida de Prades, tan dissortada com la de Catalunya» (CARRERES I VALLS, 1935: 63 i 67).

12 L'any 1956, l'impremta Porcar va publicar conjuntament els tres fascicles en un llibret, en el qual ens basem per a les cites que se'n fan al llarg d'aquest volum.

13 Tal com afirma Eufemià Fort i Cogul, Diego Zaforteza va facilitar-li una còpia d'aquest document, el qual va transcriure parcialment, i serví com un dels principals fonaments per a la redacció de la seva obra: FORT I COGUL (1970a: 34,

Finalment, l'any 1960, Eufemià Fort i Cogul va escriure una nova biografia de Margarida de Prades per a la col·lecció de Rafael Dalmau «Episodis de la Història», la qual serviria de base per a la seva gran aportació, mereixedora del premi Concepció Alemany Vall i publicada una dècada més tard, que titulà *La llegenda sobre Margarida de Prades*, una obra crítica i ben documentada que ha esdevingut de referència fins als nostres dies.¹⁴



FIGURA 1. Mural historicista que representa l'enllaç entre Martí l'Humà i Margarida de Prades [Beatriz Urruela, *Curia Iuris*, Universitat Abat Oliba CEU, Barcelona] (Tots els drets reservats).

n. 18). Més recentment, el procés en qüestió ha estat editat íntegrament per SOLER MOLINA (2021). La comunicació de Zaforteza va publicar-se a les actes del referit congrés, les quals no vieren la llum fins l'any 1970.

14 FORT I COGUL (1960 i 1970a).

Paral·lelament, es van anar succeint alguns treballs provinents del camp de la literatura medieval. I és que, a més de la seva rellevància històrica, Margarida de Prades va esdevenir musa per a determinats poetes coetanis de primer ordre i de diverses «nacions» que en van lloar tant la bellesa com certes qualitats. Martí de Riquer identificà la reina cantada pel poeta Jordi de Sant Jordi amb Margarida de Prades i en les seves successives edicions del poeta valencià va anar incorporant altres autors que li dedicaren composicions. Una tasca en què han contribuït diversos autors, com Lola Badia, Joaquim Molas, Jaume Torró o Lluís Cabré, entre d'altres.

Tornant altre cop als estudis històrics, cal ressaltar també les aportacions que feu Francesca Vendrell i Gallostra a mitjan anys 80, sobretot pel que fa a la situació que visqué Margarida de Prades durant el regnat de Ferran I.¹⁵ Les seves sòlides investigacions van servir per posar de manifest una part important del seu rol polític en diversos moments clau dels primers anys de viduitat. L'estela de les seves recerques ha estat seguida més recentment per investigadores com Núria Silleras Fernández i Sophie Hirel Wouts.¹⁶

Tanmateix, en les darreres dècades, no s'han produït aportacions remarcables pel que fa a dades inèdites relatives a la vida de Margarida de Prades. D'una banda, s'ha anat repetint allò que ja se sabia des de feia molt de temps i que ha cristal·litzat en llibres i en obres enciclopèdiques. D'altra banda —i això és molt més greu—, a través d'Internet, s'estan difonent articles, entrades de blogs i vídeos basats en idees completament falses, tot reprenent-se errors i mites que ja havien estat esmenats, i creant-se noves fantasies que és necessari rebatre.

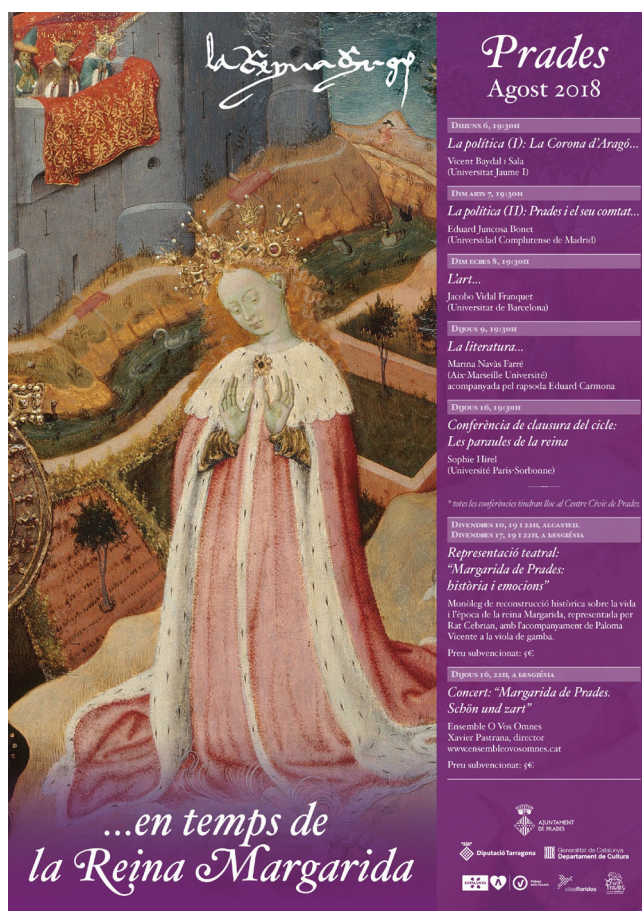
Per contra, aquest llibre pretén reprendre el fil dels estudis més rigorosos i de qualitat basats en la figura històrica de Margarida de Prades a partir d'un impuls renovat. Es tracta del fruit d'un treball sistemàtic, intens i col·lectiu que s'ha dut a terme al llarg dels darrers quatre anys i que ofereix una enorme quantitat d'informacions totalment desconegudes fins ara. Documents fonamentals inèdits que han permès matissar i corregir dades i interpretacions errònies, així com descobrir múltiples aspectes que s'ignoraven per complet en diversos àmbits. No podem dir que es tracti d'una obra definitiva, ja que en història, afortunadament, mai està tot dit, perquè sempre pot aparèixer nova documentació, però sí que suposa un salt qualitatiu molt considerable, que permet presentar una figura molt més complexa i polièdrica, amb més personalitat i rellevància del que es podia sospitar.

L'origen d'aquest ambiciós projecte se situa a la primavera de l'any 2018, a partir del moment en què des de l'Ajuntament de Prades se'ns proposà implicar-nos per dotar de continguts un futur centre d'interpretació a les dependències que romanen de l'antic

¹⁵ VENDRELL I GALLOSTRA (1984).

¹⁶ SILLERAS FERNÁNDEZ (2004 i 2015a); HIREL WOUTS (2018).

castell de la vila comtal. Després de diverses reunions, vam considerar oportú que la figura de Margarida de Prades n'esdevingués l'eix principal. La idea, però, no era basar-se només en els treballs disponibles, sinó encarregar a reconeguts experts en diferents àrees recerques *ex novo* sobre aspectes concrets, i fer-les públiques en el marc de dos cicles consecutius. La primera sèrie de conferències, de caire més general, va plantejar-se amb l'objectiu de posar llum sobre el context en què visqué la reina Margarida a partir de l'estudi de la política, l'art, la literatura i la música del seu temps, i, com a colofó, es donà veu a la mateixa protagonista a partir de les cartes que en conservem. Mentre que les segones jornades van centrar-se específicament en la figura de Margarida de Prades, a partir de l'anàlisi de cadascuna de les etapes de la seva trajectòria vital: els primers anys de vida i el seu entorn familiar, els mesos en què fou reina consort, i les dues dècades que visqué com a reina vídua, tot fent especial incís en el seu fill secret i en els darrers anys com a monja professa.



la reina d'aragó

Prades

Agost 2018

DIMENCS 6, 19:30H
La política (I): La Corona d'Aragó...
Vicent Baydal i Sala
(Universitat Jaume I)

DIMENCS 5, 19:30H
La política (II): Prades i el seu comtat...
Eduard Juncosa Bonet
(Universidad Complutense de Madrid)

DIMENCS 8, 19:30H
L'art...
Jacobo Vidal Frangort
(Universitat de Barcelona)

DIMENCS 9, 19:30H
La literatura...
Marina Navas Farré
(Aix-Marseille Université)
acompanyada pel rapista Eduard Carmona

DIMENCS 16, 19:30H
Conferència de clausura del cicle:
Les paraules de la reina
Sophie Hirlé
(Université Paris-Sorbonne)

** totes les conferències tindran lloc al Centre Cívic de Prades*

DIVENDRES 10, 19 I 21H, AIGOST
DIVENDRES 17, 19 I 21H, AIGOST
Representació teatral:
"Margarida de Prades:
història i emocions"
Monòleg de reconstrucció històrica sobre la vida i l'època de la reina Margarida, representada per Rat Cabreut, amb l'acompanyament de Paloma Vicente a la vida de gamba.
Preu subvencionat: 4€

DIMENCS 16, 21H, AIGOST
Concert: "Margarida de Prades. Schön und zart"
Ensemble O Vos Omnes
Xavier Pascual, director
www.ensemblevosomnes.cat
Preu subvencionat: 4€

...en temps de la Reina Margarida

AYUNTAMENT DE PRADES
Organització Tarragona
Departament de Cultura

FIGURA 2. Cartell del primer cicle de jornades al voltant de la reina Margarida (Prades, agost del 2018).



FIGURA 3. Cartell del segon cicle de jornades al voltant de la reina Margarida (Prades, agost del 2019).

En ambdós casos, les ponències es van acompanyar de tot un conjunt d'activitats lúdiques dirigides a públics diversos, a fi i efecte d'oferir una aproximació a la seva persona en clau més aviat divulgativa; activitats com concerts, un conte infantil il·lustrat per Pilarín Bayés, espectacles de recreació històrica, lectures dramatitzades, recitals poètics o tertúlies.

Lèxit absolut en aquests cicles fou aclaparador, tal com demostra l'impacte que tingueren en diversos mitjans de comunicació.¹⁷ Les aportacions que es van fer públi-

17 Se'n poden veure alguns exemples a través d'aquests enllaços:

<<https://www.elpuntavui.cat/opinio/article/1435966-margarida-de-prades-i-mes.html>>;

<<https://catalunyadiari.com/tarragonadigital/cultura/jornades-reina-margarita-prades-historia>>;

<<http://diaridigital.tarragona21.com/exit-daforament-a-prades-en-les-jornades-dedicades-a-la-reina-margarida/>>;

<<http://diaridigital.tarragona21.com/prades-desvetlla-la-influencia-i-el-pes-politic-que-va-tenir-la-reina-margarida-de-prades/>; <http://www.canalreustv.cat/noticies/coneixer-la-vida-margarida-prades-traves-duna-visita-teatralitzada>>:

ques van ser de tant de valor que vam considerar convenient i oportú reunir-les totes en una publicació que n'afavorís la difusió tant en l'àmbit acadèmic, com entre totes aquelles persones que hi poguessin estar interessades. Aquestes pàgines en són el resultat.

Volem posar de manifest que la implicació de l'Ajuntament de Prades ha estat màxima des d'un primer moment i al llarg d'aquests anys, ja que se'ns han ofert totes les facilitats i l'ajut necessari tant per dur a terme la recerca, com per a l'exposició pública dels resultats. Aquesta ha estat, sens dubte, una de les claus fonamentals que han permès fer realitat aquest projecte. És per això que agraïm molt sincerament el suport rebut per part de l'alcalde de la vila, la Il·lma. Sra. Lúcia Bargas i Musoy, així com de la regidoria de Cultura, Turisme i Espais Públics, encapçalada per la Sra. Judit Olivé i Torruella.

També ens agradaria expressar la nostra gratitud a les autores i als autors que han participat activament i amb entusiasme en l'elaboració d'aquesta obra coral. Certament, ha estat un plaer escoltar i llegir llurs aportacions, les quals s'han brindat a anar modificant a mesura que apareixien noves dades que duïen a replantejar algunes hipòtesis i a fixar un nou relat. Val a dir que la sinergia ha estat total al llarg del procés i que s'ha treballat colze a colze compartint generosament les abundants descobertes que han permès creuar dades i avançar en el coneixement de manera col·lectiva.

En gran mesura, l'estructura del llibre es manté fidel a la dels cicles de conferències, amb l'única excepció del capítol de Sophie Hirel, que s'ha desplaçat al final de l'obra, tot mantenint-se la idea que fos un text de caràcter conclusiu. A més, s'ha afegit un epíleg, íntimament relacionat amb aquest darrer capítol, que és fruit de la descoberta d'un document d'extraordinari valor per part de Stefano Maria Cingolani: una carta totalment autògrafa de la reina Margarida. Pel que fa a la resta d'aportacions, la lògica segueix sent la mateixa; és a dir, els quatre capítols inicials pretenen oferir una imatge més genèrica i contextual del temps en què visqué Margarida de Prades a partir de l'estudi de la política a escala de la Corona d'Aragó (Vicent Baydal Sala), així com la del comtat de les Muntanyes de Prades i la baronia d'Entença (Eduard Juncosa Bonet), de l'art (Jacobo Vidal Franquet), i de la literatura (Marina Navàs Farré), un text que, en centrar-se en els poemes i cançons dedicats específicament a Margarida, actua com a frontissa entre les dues parts del llibre, entre la imatge idealitzada i la real. A partir del cinquè capítol, es tracta de presentar la figura històrica de Margarida de Prades a través

<<https://catalunyadiari.com/tarragonadigital/branded-content/jornades-reina-margarida-prades-agost-2019>>;
<<http://diaridigital.tarragona21.com/antoni-jorda-prades-amb-la-seva-reina-margarida/>>;
<<http://diaridigital.tarragona21.com/prades-engega-les-ii-jornades-de-la-reina-margarida/>>;
<<http://www.canalreustv.cat/noticies/prades-dona-la-benvinguda-la-reina-margarida>>;
<<https://www.diaridetarragona.com/reus/publiquen-la-petita-histria-de-la-reina-margarida-20180821-0012-GS-DT201808210012>>;
<https://cadenaser.com/emisora/2019/07/18/radio_reus/1563441667_020697.html>;
<<http://www.canalreustv.cat/noticies/arrenquen-les-obres-del-futur-centre-dinterpretacio-la-reina-margarida-prades>>;
<<https://baixcampradio.com/podcast/la-placa/prades-comenca-les-obres-de-recuperacio-de-lentorn-del-castell/>>.

de les seves etapes vitals: la donzella i la seva parentela (Alejandro Martínez Giralte & Eduard Juncosa Bonet), la reina consort (Stefano Maria Cingolani), la reina vídua (Eduard Juncosa Bonet & Marina Navàs Farré), la mare clandestina i les vicissituds del seu fill (Abel Soler Molina), i la monja (Teresa Forcades i Vila). El darrer capítol i l'epíleg se centren específicament en l'anàlisi de la correspondència de Margarida de Prades, una tipologia documental essencial per tal d'aproximar-nos a la nostra protagonista, als seus anhels i preocupacions, al seu caràcter, als seus interessos, a la seva xarxa de suports, a les seves emocions...

En qualsevol cas, les investigacions han anat molt més enllà d'aquest corpus de cartes. De fet, s'ha dut a terme un programa intensiu de recerca en diversos arxius i biblioteques, entre els quals destaquen especialment: l'Arxiu de la Corona d'Aragó, l'Arxiu Ducal de Medinaceli a Catalunya, l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, l'Arxiu del Regne de València, l'Arxiu Històric Municipal de València, l'Arxiu dels Comtes d'Olocau, l'Archivio Apostolico Vaticano, l'Arxiu Capitular de Tarragona, l'Arxiu Diocesà de Barcelona, l'Arxiu Capitular de Barcelona, l'Arxiu del Col·legi del Corpus Christi de València, l'Archivo Histórico Nacional, l'Archivo de la Diputación Provincial de Zaragoza, la Biblioteca de Catalunya, la Biblioteca de Fons Antic de la Universitat de Barcelona, la Biblioteca Històrica Marqués de Valdecilla de la Universidad Complutense de Madrid o la Biblioteca Nacional de España. Fem extensiu el nostre agraïment al personal d'aquestes institucions que ens ha ofert la seva col·laboració. Mereixen una menció especial, per la seva implicació i ajuda: Joaquín García Porcar, Guillermo Tomás Faci, Antoni Albacete i Gascón, Rosa Maria Brull Badia i Mn. Robert Baró Cabrera.

En definitiva, amb el present volum es materialitza la promesa de no deixar que Margarida esdevingués només una flor d'estiu. Pot ser que aquests estudis no la converteixin en perenne, però el nostre desig és que ajudin a fer-la revifar. I és que més enllà de passar a ser un dels símbols de la Vila Vermella, Margarida de Prades es revela com una figura fascinant de la nostra Història, protagonista d'un regnat breu, però amb una vida intensa.